

WAT ALS...???

Mark Elo

Roman

Inhoudsopgave

Titel	Pagina
Disclaimer	3
Introductie	4
Hoofdstuk 1 — De parkeerplaats	5
Hoofdstuk 2 — Het gebouw	9
Hoofdstuk 3 — Bij Lotte	23
Hoofdstuk 4 — De briefing	25
Hoofdstuk 5 — De surveillance	29
Hoofdstuk 6 — Een voor een	30
Hoofdstuk 7 — De test	37
Hoofdstuk 8 — De melding	40
Tussenstuk I — Ivan bekijkt de beelden	42
Hoofdstuk 9 — Contact met de groep	45
Hoofdstuk 10 — De ontdekking	49
Tussenstuk II — KGB Dossier STRENG GEHEIM	55
Tussenstuk III — Dagboek Baron Van Twickel	57
Tussenstuk IV — Amerikaans Rapport TOP SECRET JOINT INTELLIGENCE OBJECTIVES AGENCY	59
Hoofdstuk 11 — Het beraad	60
Hoofdstuk 12 — De terugkeer	65
Hoofdstuk 13 — Wat nu	69
Hoofdstuk 14 — Ieder zijn eigen verlangen	73
Hoofdstuk 15 — Kijken, niet aankomen	77
Hoofdstuk 16 — Let's go	80

Titel	Pagina
Hoofdstuk 17 — Kijken is niet genoeg	83
Hoofdstuk 18 — Wat we niet zeiden	88
Tussenstuk V — Dagboek Kammler	93
Hoofdstuk 19 — Afstand houden	97
Tussenstuk VI — Brief van Dieter	100
Hoofdstuk 20 — As	102
Hoofdstuk 21 — Sem	105
Hoofdstuk 22 — Stille handen	108
Hoofdstuk 23 — Manzikert	111
Hoofdstuk 24 — Net niet	115
Hoofdstuk 25 — Bloed	118
Hoofdstuk 26 — De mijn	121
Hoofdstuk 27 — Het kanon	128
Hoofdstuk 28 — Brons	136
Hoofdstuk 29 — Samenvloeiing	140
Hoofdstuk 30 — Zonder zon	143
Hoofdstuk 31 — Gezocht	147
Hoofdstuk 32 — Rathaus	150
Hoofdstuk 33 — Kaffeeklatsch	153
Tussenstuk VII — Aantekeningen Bormann	156
Hoofdstuk 34 — Scheur	158
Hoofdstuk 35 — Nu of nooit	161
Hoofdstuk 36 — Isabel	164
Hoofdstuk 37 — Мамочка	168
Hoofdstuk 38 — Nichts wie raus hier	170
Hoofdstuk 39 — Drie	172
Hoofdstuk 40 — Rhinokopie	174
Hoofdstuk 41 — Bürgerbräukeller	178
Hoofdstuk 42 — Isabels terugkomst	181
Hoofdstuk 43 — De knal	183
Hoofdstuk 44 — Joost en Isabel	186
Hoofdstuk 45 — Stilte	188
Hoofdstuk 46 — Wanneer, niet	191

Titel	Pagina
waar	
Hoofdstuk 47 — De keuze	193
Hoofdstuk 48 — Ohrdruf	196
Hoofdstuk 49 — Große Kladderadatsch	199
Hoofdstuk 50 — Object Vorden- 2026	204
Tussenstuk VIII — Aantekeningen van C.	208
Epiloog — Geen probleem	211

Disclaimer

Dit is een werk van fictie. Personages, gebeurtenissen en dialogen zijn verzonnen. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

Enkele historische figuren — onder wie Adolf Hitler, Hermann Göring, Martin Bormann, Hans Kammler en Georg Elser — komen in dit boek voor als personages. Hun handelen na het punt waarop de geschiedenis in dit boek afwijkt van de werkelijkheid is volledig fictief en dient niet als historische uitspraak te worden gelezen.

De Holocaust wordt in dit boek beschreven als een gebeurtenis die, ook in de alternatieve tijdlijnen, plaatsvindt. Dat is een bewuste keuze, geen bijzaak — bedoeld om de morele lading van het verhaal niet te ontwijken.

Introductie

Wat als?

Wie heeft er niet over nagedacht. Op een slapeloze nacht, starend naar het plafond. In de auto, vastzittend in de file. Op het perron, wachtend op een trein die te laat is.

Wat als ik een andere keuze had gemaakt?

Wat als ik wel op dat meisje was afgestapt?

Wat als ik die andere baan had genomen?

Wat als ik vlijtig was geweest op school?

Wat als ik wat liever was geweest tegen haar — die laatste avond, toen het er nog toe deed?

Kleine dingen. Grote dingen. Dingen die je nooit meer terugkrijgt.

Iedereen heeft een moment. Een scharnierpunt. Een dag waarop alles anders had kunnen gaan.

Maar wat als het groter was dan dat? Wat als je niet alleen je eigen verleden kon veranderen — maar de geschiedenis zelf?

Wat als je de kans kreeg?

Waarom wel? Waarom niet?

Zou je het doen???

Hoofdstuk 1 — De parkeerplaats

De regen viel zacht. Niet het soort regen waar je een paraplu voor opentrekt — dat doe je niet, want dan ben je een softie — maar het soort dat je langzaam doorweekt zonder dat je het doorhebt. Het licht van de Aldi scheen geel over het natte asfalt. Een medewerker duwde winkelwagens terug naar de rij. Een man met een plastic tas haastte zich naar zijn auto. Verder was de parkeerplaats leeg.

Karin was er als eerste.

Ze zat op de betonnen rand bij de fietsenstalling, rugzak tussen haar voeten, capuchon op. Zestien jaar en ze zag eruit alsof ze drie dagen niet had geslapen. Want dat had ze ook niet. Niet echt.

Het busje had haar afgezet om tien voor acht. Ze was om zeven uur al op het haltetje gaan zitten. Thuis kon ze niet blijven — te stil, te vol met dingen die ze niet wilde denken.

De rechtbank had gisteren uitspraak gedaan.

Ze pakte haar telefoon, keek naar het scherm, zette hem weer weg. Geen berichten. Haar zus belde niet meer 's avonds. Bellen was moeilijk geworden — niet technisch, maar gewoon. Moeilijk.

“Ze willen de kans op een verblijfsvergunning niet in gevaar brengen,” had haar oom gezegd aan de keukentafel, zijn stem vlak en precies. ***“Two tier justice. Automatisch buitenlander strafkorting. En altijd weer de islam. Altijd.”***

Ze had hem niet tegengesproken. Kon niet. Want ergens — en dat vond ze zelf ook eng — had hij niet helemaal ongelijk.

Een zacht elektrisch zoemen. Koplampen over het asfalt. Jobs stekkerbak gleed de parkeerplaats op en kwam tot stilstand naast de winkelwagenstalling — precies tussen de lijnen, zoals altijd. Job deed alles precies. Het was zijn manier om grip te houden op een wereld die hem was ontslipt.

Hij stapte uit. Lange jas, rugzak, gezicht dat niets verried.

“Karin.”

“Job.”

Meer was er niet nodig. Ze kenden elkaar lang genoeg om te weten wanneer woorden niets toevoegden.

Hij ging naast haar staan, keek naar de regen, stak zijn handen in zijn zakken.

“Uitspraak gehoord,” zei hij na een tijdje.

“Ja.”

“En?”

Ze keek hem aan.

“Vrijspraak. Voor de hoofddader. De rest te lage straffen.”

Job knikte langzaam. Zei niets. Maar iets in zijn kaak verstijfde even — zo kort dat je het kon missen als je niet oplette.

Lotte’s Fiat Panda hoorde je al voordat je hem zag. Niet omdat hij luid was maar omdat hij een specifiek geratel had dat onmiskenbaar Lotte was — alsof de auto net zo veel energie had als zijn eigenaresse maar iets minder goed wist waar naartoe.

Ze parkeerde schuin. Deed de deur open, deed hem dicht, deed hem nog een keer open omdat ze haar rugzak nog had laten liggen.

De roze buitenspiegeltjes glommen in de regen. Op de achterraut zaten drie zuignappen met katten erop — een oranje, een grijs, een zwart met een strikje. Lotte had ze gekregen van haar dochter. Voor het ongeluk.

Ze droeg ze nog steeds.

“Sorry, sorry, ik stond in de file bij de rotonde,” zei ze terwijl ze op hen af liep. Toen zag ze Karins gezicht. Stopte. ***“Je hebt het gehoord.”***

“Iedereen heeft het gehoord.”

Lotte sloeg geen arm om haar heen. Ze wist wanneer dat niet moest. Ze ging gewoon naast haar zitten op de betonnen rand, in de regen, en zei:

“Je oom heeft weer gebeld?”

“Hoe weet jij dat?”

“Omdat je die blik hebt.”

Joost arriveerde te voet, zoals altijd tegenwoordig. Zijn schoenen waren doorweekt, zijn broekspijpen tot de knie nat. Het boemeltje had weer eens vertraging gehad, tien minuten staan op het perron, en dan nog de wandeling.

“Je bent kletsnat,” zei Lotte.

“Door de fienen en de motregen word je altijd bedrogen,” zei Joost. Hij zei het zoals je een oude waarheid uitspreekt — niet als klacht maar als constatering. Zijn vader had het altijd gezegd. Op precies die toon.

Hij keek even naar zijn natte schoenen. Zei verder niets.

Hij pakte zijn thermos, schonk koffie in het dopje, bood het aan. Karin schudde haar hoofd. Job pakte het aan zonder te vragen.

Ze stonden in de regen en wachtten op Clemens.

Ze hoorden hem voor ze hem zagen.

De motor — als je het zo kon noemen — klonk alsof hij persoonlijk beledigd was door het concept van brandstofefficiëntie. Een wolk lichtgrijze rook bolde de parkeerplaats op, gevolgd door een Volkswagen Golf uit een jaar dat niemand meer precies wist, de kleur ergens tussen groen en spijt in.

Hij kwam met enige vaart de parkeerplaats op, remde iets te laat, stopte scheef voor de fietsenstalling.

De portier piepte. Clemens stapte uit — jas half aan, thermos onder zijn arm, haar dat nog niet had besloten wat het vandaag zou worden.

“Sorry, sorry,” zei hij, precies zoals Lotte een halfuur eerder. “Ik had een documentaire lopen. Over de Tweede Punische Oorlog. Zes uur, maar ik zat nog maar op een derde en dan komt Cannae — dat kun je toch niet zomaar wegklikken?”

“Je kent helemaal geen Cannae,” zei Job vlak.

“Nee,” gaf Clemens toe, volkomen zonder schaamte. Niet wie. Wat. ***“Maar het is vandaag 2 augustus.”***

Stilte.

“En?” zei Karin.

“2 augustus, 216 voor Christus. De slag bij Cannae.” Hij zei het alsof hij een vanzelfsprekend feit mededeelde. ***“Hannibal omsingelde een groot Romeins leger. Zeventigduizend dode Romeinen in één middag. Een perfecte dubbele omsingeling — nog altijd in alle militaire schoolboeken. Je kunt zoiets niet halverwege afzetten. Zeker niet op de dag zelf.”***

“Op de dag zelf,” herhaalde Lotte.

“Het is vandaag 2 augustus,” zei Clemens, alsof dat alles verklaarde.

En voor Clemens deed het dat ook.

“Zijn we compleet?”

“We wachten op jou,” zei Lotte. ***“Zoals altijd.”***

“Mooi.” Hij keek naar Karin. Iets in zijn blik veranderde. Zachter. ***“De uitspraak?”***

Ze vertelde het hem in drie zinnen. Clemens luisterde zonder te onderbreken — wat voor hem uitzonderlijk was.

Toen ze klaar was zweeg hij even. Keek naar de grond. Zei toen, heel zacht:

“Beschavingen die hun eigen mensen niet beschermen verdienen het niet om te overleven.”

Niemand antwoordde. Want niemand wist of hij het over de rechtbank had, of over iets veel ouders.

Waarschijnlijk allebei.

Hoofdstuk 2 — Het gebouw

Ze liepen in een rij van twee over het fietspad langs de Dorpsstraat, rugzakken op, capuchons op. De regen was niet erger geworden maar ook niet beter. Joosts schoenen maakten een zacht zuigend geluid bij elke stap.

Na vijf minuten hield het dorp op. Het fietspad werd smaller, het asfalt maakte plaats voor een half verhard pad tussen twee sloten. Links akkerland, rechts een strook bos — naaldbomen, dicht op elkaar, de grond bedekt met naalden die de regen dempen tot een fluistering.

Niemand zei veel. Dat was normaal op weg naar een locatie. Er was een soort concentratie die vanzelf ontstond — een omschakeling van het gewone naar het andere.

Na een kwartier zagen ze het hek.

“Nieuw,” zei Job zacht.

Het was inderdaad nieuw — bouwhek, het soort dat je op bouwplaatsen ziet, maar stevig verankerd met betonblokken. Eraan bevestigd twee borden. Op het ene een oranje driehoek met een zwart skelet — ASBEST, TOEGANG VERBODEN. Op het andere een camera-icoon — CAMERABEWAKING, OVERTREDERS WORDEN VERVOLGD.

Clemens bestudeerde de borden met de uitdrukking van iemand die een matig interessant museum bezoekt.

“Asbest,” zei hij. ***“Mogelijk. Het is een gebouw uit 1876. Maar waarom dan een generator?”***

Ze hoorden hem nu pas — een laag ronken vanachter het hek, gestaag en zelfvoldaan. Een oranje aggregaat op een pallet, een dikke kabel die naar twee mobiele cameraunits liep. De units stonden op drie meter hoge palen — bolcamera's, 360 graden, het soort met infrarood en nachtzicht.

Op de kast van de generator zat een sticker. Wit, zelfgeplakt, zwarte blokletter.

AZC NEE.

Op de steel van de dichtstbijzijnde camera zat dezelfde sticker.

Karin keek er lang naar. Zei niets.

“Dezelfde mensen die de brand hebben gesticht,” zei Joost.

“Waarschijnlijk,” zei Lotte.

“Zeker,” zei Karin.

Achter de bouwhekken stond het originele hek van de baron. Gemetselde stenen pilaren om de vijf meter, daartussen smeedijzeren traliewerk dat nog altijd recht en trots stond alsof het wist wat het bewaakte. Op de pilaren van de twee poorten zat een adelaar in steen — vleugels gespreid, klauwen om een wapenschild geklemd. Het schild was verweerd maar de adelaar niet. Die keek nog altijd.

De poorthekken zelf waren smeedijzer, zwart gelakt, de spijlen afgesloten met vergulde pijlpunten die in de avondregen glommen. Op de bovenkant franjes van smeedijzeren rozen, takken en bladeren — het soort werk dat je niet meer maakt omdat niemand er nog de tijd voor neemt.

Scherp, die pijlpunten. Daar ging je niet overheen.

Achter de poorten begon een grindpad — twee bogen die samen een perfecte halve cirkel beschreven voor de voordeur, dan weer samen naar de andere poort. Op het gazon tussen het hek en het gebouw, dertig meter breed, stonden op een paar plaatsen rhododendrons, donkergroen en zwaar van de regen.

Het grind voor de deur was keurig. Alsof iemand het nog onderhield.

“Wie doet dat?” zei Lotte zacht.

Niemand antwoordde. Maar ze keken allemaal naar hetzelfde — het gazon, het grind, de rhododendrons. Verzorgd. In een gebouw dat verlaten heette te zijn.

“1876,” zei Clemens zonder dat iemand had gevraagd. **“Gebouwd door Baron Adriaan Willem van Twickel-Schimmelpenninck. Eigenlijk een buitenverblijf, later omgebouwd. In 1934 verkocht aan een stichting voor zwakzinnigenzorg — zo heette dat toen. Tot 2019 in gebruik als woonvorm voor mensen met een verstandelijke beperking. Daarna leegstand. De brand was anderhalf jaar geleden.”**

“Asbest?” vroeg Lotte.

“Gebouwen uit die periode hebben bijna altijd asbest. Maar of dat de reden is voor de hekken—” Hij keek naar de generator. Naar de camera’s. **“Die zijn niet voor asbest.”**

Job stond naar de cameraunits te kijken. Stil, geconcentreerd, de manier waarop hij altijd keek — alsof hij een probleem in kaart bracht voor hij er iets over zei.

“Dat zijn geen dummy’s,” zei hij. **“Mobotix. Professioneel systeem. Infrarood, bewegingssensor, live feed.”** Hij knikte naar de generator. **“Die draait al een tijdje. Kijk maar — de uitlaatpijp heeft een aanslag van weken, geen dagen.”** Hij keek nog eens naar de camera’s. “Heavy stuuff. The works.”

“Hoe weet jij dat?” vroeg Karin.

Job haalde zijn schouders op. Hij wist dingen. Dat was altijd zo geweest.

“Als er iets misgaat,” vervolgde hij, ***“hebben we een kwartier. Dan staat er een beveiligingsbusje op de oprit.”***

Stilte. De regen viel zacht op de multiplexplaten voor de ramen.

“Dit is te riskant,” zei Lotte. Ze keek naar het gebouw, naar de klok op kwart voor twaalf, terug naar de camera's. ***“Niet zo. Niet van voren. Is er geen andere manier om binnen te komen?”***

Joost kuchte. Ze keken naar hem.

“Er is een klompenpad,” zei hij. ***“Een wandelroute. Loopt van het dorp langs het spoor, en dan achterlangs het terrein. Ik ben er een keer geweest, vorig jaar. Er zit een stuk waar het pad grenst aan de erfscheiding — oudere omheining, niet dit nieuwe hekwerk. Misschien.”***

“Hoe lang lopen?” vroeg Clemens.

“Kwartier. Twintig minuten.”

Clemens keek nog een keer omhoog naar de klok. Kwart voor twaalf. De wijzers die nooit meer zouden bewegen.

“Dan lopen we,” zei hij.

Ze volgden Joost het pad af, weg van de poorten en de adelaars en het verzorgde grind. Karin keek nog één keer achterom. De klok in de gevel stond op kwart voor twaalf. De adelaars keken haar na.

Het klompenpad begon achter de Dorpsstraat, een smal asfaltlaantje dat al snel overging in gestampt zand. Joost liep voorop. De zaklantaarns bleven uit — ze waren nog te dicht bij de bebouwde kom en het laatste wat ze konden gebruiken was een nieuwsgierige buurtbewoner die achter een gordijn stond.

Links het spoor. Een enkel geel licht van een passerende trein die verdween voor je goed en wel had gezien dat hij er was. Rechts door de bomen het terrein — hier en daar een glimp van de stenen pilaren van het hek tussen de stammen door.

De regen viel zacht op de naalden boven hen.

Na tien minuten zag Joost het.

“Hier,” zei hij zacht.

De bouwhekken aan de achterkant waren dezelfde als aan de voorzijde — grijs staal, betonnen voeten — maar iemand had minder zijn best gedaan. Aan de voorzijde zat tussen elk stel hekken een stalen klamp, vastgeschroefd, zodat de panelen niet konden wijken. Hier ontbrak er één. Tweede paneel van links.

Job knielde, bekeek de voet. Knikte.

Ze tilden met zijn tweeën — Job en Joost, schouders laag, benen gebogen. Het staal piepte zacht, de betonnen voet kantelde, en er ontstond een opening van misschien vijftig centimeter. Net genoeg.

Karin als eerste. Dan Lotte, zijwaarts met haar rugzak. Dan Clemens die zijn thermos voor zich uitstak alsof die als eerste naar binnen moest. Dan Job. Dan Joost, die het paneel daarna zo goed mogelijk terugschoof.

Ze stonden op het achterterrein.

Hier was geen gazon, geen grind, geen rhododendrons. Gewoon verwilderd terrein — lang gras dat nat was tot je knieën, een omgevallen boom die niemand had weggehaald, brandnetels die hun kans hadden gegrepen. Het geruis van de generator klonk gedempt vanachter de hoek van het gebouw.

En daar: de brandtrap.

Ijzer, aan de zijgevel bevestigd, de verf afgebladderd tot op het roest. Vier verdiepingen, de treden smal, de leuning op sommige plaatsen doorgeroest. Niet uitnodigend. Maar aanwezig.

“Ik ga,” zei Karin.

Niemand protesteerde. Ze was het lichtst en het snelst en ze wilde al de hele avond ergens naartoe.

Ze klom. Het ijzer klonk hol onder haar voeten — niet luid, maar hol, het soort geluid dat verder reist dan je wilt in de stille avond. Na haar de anderen, met tussenpozen, zodat het gewicht verspreid bleef.

Op de tweede verdieping: een deur. Karin trok. Op slot.

Derde verdieping: een deur. Op slot.

Vierde verdieping — de bovenste, vlak onder de dakrand: een deur. Karin legde haar hand op de hendel.

Op slot.

Ze leunde tegen de reling — die licht meegaf, genoeg om haar hart even sneller te laten slaan — en keek naar beneden. Vier gezichten keken omhoog in de regen.

“Allemaal op slot,” zei ze.

“Natuurlijk,” zei Clemens. Hij keek omhoog langs de gevel, toen naar beneden, naar het souterrain. *“Maar die ramen niet.”*

Ze stonden bij het souterrain en bekeken de ramen een voor een.

Tralies. Zwaar ijzer, in de muur verankerd. Elk raam. Bijna elk raam.

“Daar,” zei Karin.

Het laatste raam rechts. Geen tralies. Het raam zelf zat dicht — een oud schuifraam, hout gezwollen van het vocht, de verf gebarsten. Maar geen tralies.

“Alarmsysteem?” vroeg Lotte.

Joost keek naar het raam. Naar de gevel. Naar de generator die om de hoek ronkte.

“Die camera’s draaien op een generator,” zei hij. **“Dat betekent dat de stroom in het gebouw er af ligt. En bij een brand in een gebouw als dit — jaren dertig elektra, knopzekeringen, geen aardlekschakelaars — heeft het blussen waarschijnlijk meer kortsluiting veroorzaakt dan de brand zelf.”** Hij zweeg even. **“Een alarmsysteem heeft stroom nodig. Die is er niet.”**

“Gokje,” zei Karin.

“Gokje,” bevestigde Joost. **“Maar een goed onderbouwd gokje.”**

Ze keken naar Job.

Job keek naar het raam. Naar de groep. Zei niets voor een lange seconde.

“Ik heb een hamer,” zei hij toen.

“Ik heb een handdoek,” zei Lotte.

Job haalde de hamer uit zijn rugzak — een kleine ballpeen, het soort dat je bij een opknopklus gebruikt. Lotte gaf hem de handdoek, een oude badstof, oranje versleten. Hij wikkelde hem twee keer om het hoofd van de hamer.

“Jullie kennen dit trucje?” vroeg Karin.

“Job kent het,” zei Clemens, op de toon van iemand die een historisch feit vaststelt.

Job keek even op.

“Wilde jeugd.”

“Scouting,” zei Joost droog.

Een korte stilte. Dan — bijna tegelijk — begon iedereen te lachen. Zacht, gedempt, want ze stonden op een terrein waar ze niet hoorden te zijn, maar het lachen kwam toch. De spanning van de avond — de rechtbank, de regen, de camera’s, de brandtrap — brak even open.

“Rowan,” zei Job. **“Jongens van dertien tot zestien. Wij hadden een sleutel dertien.”**

“Voor?” vroeg Lotte.

“Verkeersborden. Die zitten allemaal vast met bouten van nummer dertien.” Hij zei het zoals je een technisch feit uitlegt. Volkomen neutraal. **“Handig om te weten.”**

“Hoeveel hebben jullie er gehad?” vroeg Karin.

“Twee. Drie.” Een korte stilte. “Gevonden bij wegwerkzaamheden. Achtergelaten door de bouwploeg toen die wegging.”

“Natuurlijk,” zei Lotte.

“Onbeheerd achtergelaten materiaal,” zei Clemens plechtig. ***“Een maatschappelijk probleem.”***

“Daarna,” vervolgde Job, ***“werd het wat groter. Oud café aan de rand van het dorp. Stond al twee jaar leeg. Wij vonden dat zonde.”*** Hij haalde zijn schouders op. ***“Nacht und Nebel. Niets van waarde meegenomen. Alleen gekeken.”***

“Net als nu,” zei Karin.

“Net als nu.”

Joost schraapte zijn keel.

“Tot de foute vrienden de fout in gingen.”

Job keek hem aan.

“Chocola.”

“Chocola,” bevestigde Joost.

“In uniform,” zei Job.

Er viel een stilte. Toen begon Lotte te lachen — echt lachen nu, niet het gedempte van eerder.

“In scoutinguniform?”

“Volledig tenue,” zei Job. ***“Das en al. Ze liepen de supermarkt in, stopten drie repen in hun zakken en liepen naar buiten. Drie seconden later stond het winkelpersoneel er al. Die supermarkten hadden toen nog geen beveiliging nodig.”***

“En jij?” vroeg Karin.

Job wees naar Joost.

“Hij stond buiten,” zei Job. ***“Als uitkijk.”***

“Ik zag het aankomen,” zei Joost. ***“Ben gewoon doorgelopen.”***

“Ik niet,” zei Job. Niet als verklaring. Als bekentenis. ***“Ik stond op de hoek. Ik durfde gewoon niet. Zij gingen naar binnen, ik bleef staan.”***

“Verstandig,” zei Clemens.

“Laf,” zei Joost. Maar hij klonk er niet echt verdrietig over.

“Van de scouting getrapt,” zei Job. ***“Allemaal. Behalve Joost.”***

“Ik stond buiten,” herhaalde Joost.

“Daarna ook geen foute vrienden meer,” zei Job. Hij klonk er niet bitter over. Alleen maar feitelijk. ***“Sommigen liepen later nog een keer tegen de lamp. Ik niet.”***

“Nee,” zei Joost. ***“Jij niet.”***

Ze keken elkaar even aan — de blik van twee mensen die een verleden delen dat ze nooit helemaal hebben uitgesproken.

Job knielde bij het raam. Bekeek de hoek — linksonder, daar waar het glas het dunst is en het minste geluid maakt. Hij hield de handdoek ertegenaan, strak, zodat de scherven niet zouden vallen.

Keek even op naar de groep.

Iedereen knikte.

Hij tikte. Eén keer, gedoseerd.

Een doffe klik. Het glas brak zonder te rinkelen — een witte ster in de onderhoek, de scherven opgevangen in de handdoek. Job werkte ze voorzichtig los, legde ze opzij in het gras.

Een opening. Klein maar genoeg.

De geur kwam meteen — vocht, oude verf, en iets anders. Iets wat ze niet meteen konden benoemen. Niet brandlucht. Iets ouds. Iets wat had gewacht.

“Wie eerst?” zei Karin.

Ze keek de groep rond. Niemand zei iets.

Ze trok haar rugzak recht, knielde bij het raam, en glipte naar binnen.

Karin ging als eerste.

Ze had het raam al van dichtbij bekeken — geen scherpe randen meer, Job had goed werk geleverd met de handdoek. Ze knielde, stak haar hoofd erdoorheen, haar schouders, en liet zich naar binnen glijden.

De val was korter dan ze had gedacht en langer dan ze wilde.

Ze landde op iets wat meegaf — zacht maar onverwacht, en ze verloor haar evenwicht en ging neer op één knie op een houten vloer die naar vocht en oude tijd rook.

“Gaaf het?” fluisterde Lotte van buiten.

“Ja,” zei Karin. Ze stond op. Keek om zich heen.

Niets te zien. Donker als een zak.

Ze trok haar zaklantaarn uit haar rugzak — gelukkig had iemand daaraan gedacht, dat was Joost geweest, die had bij de Aldi nog gezegd dat ze lantaarns moesten meenemen en dat niemand had geluisterd behalve hijzelf en Karin en blijkbaar ook Job want die haalde er ook een tevoorschijn toen ze het hek door waren.

Ze klikte hem aan.

En zag de dwangbuis.

Hij hing over een stapel stoelen alsof hij er moe van was geworden en had besloten te gaan liggen. Gedrapeerd, dat was het woord — gedrapeerd over een verzameling meubels die geen enkele moeite hadden gedaan om er ordelijk uit te zien. Stoelen op hun zij. Een tafeltje met drie poten omhoog en één poot in de lucht. Kastjes die open stonden of juist nooit meer dicht zouden gaan.

En overal papier.

Documenten. Stapels, dozen, losse vellen. Sommige op de grond, sommige op de meubels, sommige ergens tussenin op een plek waar papier eigenlijk niet kon liggen maar toch lag. Patiëntendossiers — ze zag het aan de formulieren, de tabellen, de handgeschreven aantekeningen in een handschrift dat ze niet kon lezen in dit licht.

Namen. Nummers. Diagnoses.

“Karin?”

“Kom maar,” zei ze. ***“Let op de val.”***

Lotte kwam door het raam — minder soepel dan Karin, zijwaarts, haar rugzak schoof mee en bleef even haken aan de kozijn. Toen stond ze naast Karin en keken ze samen naar de ruimte.

“Lieve hemel,” zei Lotte zacht.

“Ja,” zei Karin.

De dwangbuis hing er nog steeds. Gedrapeerd. Wachtend op niets.

Eén voor één kwamen ze door het raam.

Job als derde — soepeler dan Lotte maar minder dan Karin, een man van zijn leeftijd die deed wat nodig was zonder er theater van te maken. Joost daarna, en die had moeite met zijn schouders maar zei er niets over. En als laatste Clemens, die zijn thermos voor zich uitstak alsof die prioriteit had boven hemzelf, en die bij de landing zijn evenwicht verloor en tegen een stapel stoelen aan viel die met veel kabaal omgingen.

Iedereen verstijfde.

Stilte. Buiten niets. De generator ronselde ver weg.

“Cannae,” zei Clemens zacht, als verontschuldiging.

Ze stonden nu met zijn vijven in het rommelhok en het was inderdaad een rommelhok — vijf mensen, rugzakken, een dwangbuis, omgevallen stoelen, patiëntendossiers in alle richtingen en een tafeltje met drie poten dat ook nog eens schuin stond. Joost stond met zijn voet in een doos. Clemens had een vel papier aan zijn jas. Lotte hield haar armen strak langs haar lichaam om niets aan te raken.

“We moeten verder,” zei Karin.

De deur aan het einde van het hok was dicht. Oud hout, een eenvoudig slot — het soort dat je in 1934 monteert omdat je niet verwacht dat mensen willen inbreken in een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking.

Job bekeek het slot. Zei niets. Haalde iets uit zijn binnenzak — twee dunne stukjes metaal, krom aan het uiteinde.

“Scouting?” zei Joost.

“Scouting,” bevestigde Job.

Twintig seconden. Een klik.

De deur ging open.

Ze stonden in de gang van het souterrain.

Langer dan het hok breed was, de vloer zwart-wit geblokt — de tegels hier en daar gebroken, een enkele losliggende tegel die wipte toen Clemens erop stapte. De muren waren ooit roomwit geweest. Nu waren ze de kleur van dingen die lang in het donker hebben gestaan.

Aan weerszijden deuren. Gesloten. Aan het einde van de gang, op een kier

De deur met de koperen handgreep die nog glansde.

“Wat is daarachter?” zei Lotte zacht.

Niemand antwoordde. Want niemand wist het.

Maar ze liepen er allemaal naartoe.

De deur gaf mee met een zucht — het geluid van lucht die al te lang in één ruimte had gezeten.

Ze stapten de gang in.

De tegelvloer liep door van het rommelhok — zwart-wit geblokt, schoon genoeg om te zien dat iemand hier ooit trots op was geweest. De muren waren intact. Geen schimmel, geen waterplekken. Het souterrain had de jaren goed doorstaan.

Karin liet haar zaklantaarn langs de wanden glijden. Deuren links en rechts — gesloten, onopvallend. Aan het einde de trap omhoog.

Ze gingen naar boven.

De grote kamer nam hen mee.

Niet door wat er was — maar door wat er niet was. Leeg. Volledig leeggeruimd, geen spoor van de kliniek, geen spoor van de school die er daarvoor was geweest. Geen bedden, geen bureaus, geen medische apparatuur. Alsof iemand methodisch alles had weggehaald en alleen de schil had laten staan.

En wat een schil.

Het stucwerk aan het plafond — vier meter hoog, misschien iets meer — was intact. Rozetten, rankwerk, medaillons in de hoeken. Het soort werk dat je niet meer maakt omdat het tien jaar duurt om het te leren en niemand er tien jaar voor wil betalen. Karin keek omhoog en vergat even waarom ze hier was.

De ramen hoog in de muur hadden glas-in-lood — ook hier het wapenschild van de baron, blauw en goud, een adelaar die ook hier zijn klauwen in het schild zette. Het maanlicht viel er schuin doorheen en wierp gekleurde vlekken op de marmeren vloer.

Marmeren vloer. Wit met grijze adertjes.

Aan de achterkant van de kamer — graffiti. Niet veel, niet groot. Een tag in blauwe verf, een pijl, een zin in onzekere letters: AZC = invasie. Iemand had er later doorheen gekrast met rood.

Ze liepen verder. Filmden wat met hun telefoon — voor het forum, voor TikTok, voor het bewijs dat ze hier waren geweest. Clemens fotografeerde het stucwerk. Lotte de glas-in-lood ramen. Karin de graffiti, zonder commentaar.

En toen de trap.

Marmer, breed genoeg voor drie mensen naast elkaar. De leuning was smeedijzer — zwart, sierlijk, dezelfde rozen als op het hek buiten. Op de eindpijler onderaan stond een vaas. Porselein, blauw-wit, het soort dat je in een museum ziet.

Erin: verdorde bloemen. Droog en bruin, al lang geleden gestorven maar nog steeds rechtop.

Niemand had de moeite genomen ze weg te gooien.

Joost bleef ervoor staan. Keek er lang naar.

“Iemand heeft die bloemen neergezet,” zei hij. “Niet lang voor de brand. Of erna.”

“Of ervoor,” zei Job.

“Waarom?” zei Lotte.

Niemand had een antwoord.

Ze verkenden de eerste en tweede verdieping. Ook hier leeggeruimd, onaangetast afgezien van wat graffiti in de gangen. Maar het bluswaterlek had zijn werk gedaan — de muren waren gevlekt, het behang hing los in lange slierten, de vloerplanken waren opgebold door het vocht. Niet verbrand maar aangetast. Een andere soort schade.

De derde verdieping gingen ze niet op.

De deur bovenaan de trap stond open en dat was genoeg. De geur van rook en as die nog steeds hing na anderhalf jaar. Het daglicht dat door het beschadigde dak naar binnen viel op een manier die daglicht niet hoorde te vallen — op de verkeerde plaatsen, in de verkeerde hoeken. Balken die zwart waren en doorgebogen.

“Daar gaan we niet in,” zei Joost.

Niemand protesteerde.

Clemens had zijn telefoon weggestopt en stond bij het raam op de eerste verdieping. Keek naar buiten — de tuin, het hek, de adelaars op de poortpilaren.

“Vastgoedmagnaat,” zei hij.

Ze keken hem aan.

“De eigenaar. Hij wil er appartementen van maken. Luxe, waarschijnlijk — met dit stucwerk en deze vloeren zou het makkelijk gaan. Maar de gemeente wil er een AZC van maken en geeft de vergunningen niet af.” Hij tikte tegen het glas.

“Vandaar de hekken. Vandaar de camera’s. Vandaar de stickers op de generator.”

“Hoe weet jij dat?” zei Karin.

Clemens haalde zijn schouders op. “Forum. Iemand heeft het uitgezocht. De eigenaar zit al drie jaar vast in bezwaarprocedures.”

“En de brand?” zei Joost.

Clemens keek hem aan.

“De brand past niet in het plaatje van de vastgoedmagnaat. Die wil het pand intact houden.”

Stilte.

“Dus wie heeft er dan brand gesticht?” zei Lotte.

Ze keken allemaal naar de AZC NEE graffiti aan de muur.

Karin stond al bij de trap.

“Ik ga naar boven,” zei ze.

Niemand zei iets. Toen stond Job naast haar.

De anderen keken toe hoe ze de trap op gingen — langs de verdorde bloemen, langs de eerste verdieping, langs de tweede, en dan de derde trap op naar de deur die open stond.

De geur trof hen voor ze boven waren. Rook en as en iets zoetigs dat niet prettig was. Karin hield haar arm voor haar neus. Job ook.

De deur stond wijd open. Niet op een kier — wijd. En erachter: niets.

Niet letterlijk niets. Maar de vloer was er maar gedeeltelijk. Een strook aan de linkerkant, een paar balken die nog hingen waar ze hadden gehangen, en dan een gat van twee bij drie meter waar de vloer had moeten zijn en dat nu uitzicht bood op de tweede verdieping beneden. Aan de overkant de muur met het raam — glas eruit, kozijn zwartgeblakerd. Door het gat in het dak boven hen was de lucht zichtbaar, bewolkt, de regen die was opgehouden maar nog dreigde.

Job greep de deurpost. Leunde iets naar voren. Keek.

“Daar gaan we niet in,” zei hij.

Karin zei niets. Ze stond naast hem en keek ook. Naar het gat. Naar de balken. Naar de muur aan de overkant waar behang in lange slierten naar beneden hing, zwart en bruin, als iets wat ooit kleur had gehad.

De deur naar het niets, dacht ze.

Zo voelde het ook. Alles wat er was geweest voor die avond dat haar zus naar huis liep en niet meer dezelfde thuiskwam. De wereld had een deur opengezet en erachter was niets. Geen gerechtigheid — vrijspraak, te lage straffen, kansen op verblijfsvergunningen die niet in gevaar mochten komen. Geen antwoorden. Geen manier om het terug te draaien.

En wat nu? School. Werk. Trouwen misschien. Kinderen. Het gewone leven dat van haar werd verwacht alsof er niets was gebeurd, alsof haar zus niet in een rolstoel zat, alsof de rechtbank niet gewoon had besloten dat het zo kon.

Uitgaan. Pff. Alsof ze daar zin in had. Alsof ze ooit nog ergens zin in had.

Ze stond op de drempel van een kamer die niet meer bestond en keek naar het niets en dacht: ik begrijp dit. Ik begrijp precies hoe dit voelt.

Toen voelde ze het.

Een licht kraken onder haar voeten. Een verschuiving — nauwelijks, maar genoeg. De vloer onder de deuropening bewoog.

“Job,” zei ze zacht.

“Ja,” zei hij. Hij had het ook gevoeld.

Ze gingen tegelijk terug. Niet rennen — dat was het verkeerde instinct op een vloer die schoof. Maar snel genoeg. De trap af, twee verdiepingen, tot ze beneden stonden en de anderen hen aankeken.

“En?” zei Clemens.

“De deur leidt nergens naartoe,” zei Karin. ***“Een grote val en een mooi uitzicht op de verdieping eronder.”***

“De vloer schuift,” zei Job. ***“Nog even en die gaat ook.”***

Joost knikte langzaam. “Bluswaterlekkage. Heeft de balken aangetast.”

Job keek naar de trap. Naar de verdorde bloemen in de vaas op de eindpijler.

Hij zei niets. Maar hij compenseert — dat wist hij zelf ook. Vroeger durfde hij niet mee de supermarkt in. Nu gaat hij een brandverdieping op. Het ene lost het andere niet op. Maar je doet het toch.

Ze hadden het hele pand uitgekamd.

Souterrain, begane grond, eerste verdieping, tweede verdieping. Elke kamer, elke gang, elke deur die nog openging. Ze hadden gefotografeerd en gefilmd — iedereen met zijn eigen telefoon, eigen hoeken, eigen details. Clemens had zich geconcentreerd op het stucwerk en de glas-in-lood ramen. Lotte op de marmeren trap en de verdorde bloemen. Job op de graffiti. Karin op de dingen die niemand anders had gezien — een handafdruk op een muur, een kinderschoen achter een radiator die iemand was vergeten bij het leegruimen.

Joost had alles opgestuurd gekregen. Hij zou er thuis iets moois van maken — dat was zijn ding, monteren, schikken, muziek eronder, het geheel groter maken dan de som der delen. Het forum zou het waarderen. TikTok ook, als het algoritme meewerkte.

Nu moesten ze eerst nog weg komen.

Het rommelhok was nog rommeliger dan toen ze er waren binnengekomen. Clemens had er een stoel omvergegooid bij de landing, die stoel had een andere meegetrokken, en samen hadden ze een patiëntendossier opengevouwen dat nu zijn inhoud had uitgestrooid over een straal van twee meter.

Ze klauterden naar buiten in omgekeerde volgorde. Clemens eerst ditmaal — hij had erop gestaan, iets over de logistiek van het gewicht op de vensterbank — en hij had zijn thermos buiten gezet voor hij zichzelf door het raam wrong.

Het was Job die als laatste ging.

Hij zette zijn handen op de vensterbank, zwaaide zijn benen naar buiten, en op dat moment verschoof de dwangbuis.

Niet langzaam. In één beweging — van de stapel stoelen af, over de vloer, recht op de plek waar Job net had gestaan. Een doffe klap. Stof. Een wolk van iets dat te lang in een gesloten ruimte had gezeten.

Job zat op de vensterbank met zijn benen buiten en zijn hart ergens in zijn keel.

Niemand zei iets.

Toen liet hij zich naar buiten glijden.

“Night und Nebel,” zei hij, toen hij op de grond stond.

“Nacht und Nebel,” verbeterde Clemens.

“Dat ook,” zei Job.

Buiten klopten ze het stof van zich af. En het spinrag — er was veel spinrag geweest in de bovenste kamers, de soort die je niet ziet tot je er middenin staat en dan plakt aan je haar, je jas, je gezicht. Karin had er een spin uit haar capuchon geschud die ze liever niet had willen zien. Lotte had haar rugzak uitgeschud en er drie dode vliegen, een droge cocon en iets ondefinieerbaar uit laten vallen.

Clemens had zijn thermos gecontroleerd. Onbeschadigd. Hij leek opgelucht op een manier die niet helemaal over de thermos ging.

Ze liepen terug. Het klompenpad, het spoor, het fietspad langs de Dorpsstraat. Dezelfde weg als ze waren gekomen, maar nu met minder woorden en meer moeheid.

Lotte zag het als eerste.

Karin liep voor haar, capuchon op, handen in haar zakken. Haar schouders bewogen een beetje — niet van het lopen.

Lotte versnelde haar pas. Liep naast haar.

Ze zei niets. Ze pakte Karins arm, zacht, en liet hem vast.

Karin schudde haar niet af.

Bij de Aldi-parkeerplaats — de winkelwagens nog in de rij, het gele licht nog aan, de regen die was opgehouden maar het asfalt nog nat had gelaten — bleef Lotte staan.

“Jullie gaan niet meteen naar huis,” zei ze. Niet als vraag.

Ze keek naar Karin. Naar Job. Naar Clemens.

“Kom even mee. Gewoon zitten. Iets drinken. Niets hoeft.”

Joost en Karin kenden haar lang genoeg om te weten dat “niets hoeft” bij Lotte altijd iets betekende.

Ze gingen mee.